

IN DE GEVANGENIS WIL JE GOD

IN DE GEVANGENIS WIL JE GOD

Verhalen uit de
vrouwengevangenis

Margreet Sanders

In de gevangenis wil je God

Margreet Sanders

Co-auteur: Patrick Chatelion Counet

ISBN 9789493279711

NUR 711

Omslagontwerp: Jeanine van Poppel

Beeld omslag: 'Zondagmiddag 5 uur', Margreet Griepink

Foto beeld omslag: Marco Nijland

Opmaak binnenwerk: Peter Slager

Illustraties: Bea Brinkers

© 2024 Adveniat,

onderdeel van Jongbloed Christelijke Media – Leeuwarden

Alle rechten voorbehouden.

www.adveniat.nl

www.jongbloedmedia.nl

Inhoud

Inleiding | 9

I. HET LEVEN IN DE VROUWENGEVANGENIS | 15

INLEIDING | 17

Leontine is bajesmaf | 19

Françoise: “*Oh, bent u het*” | 23

Shanita en Alexandru – een niet zo toevallige ontmoeting | 26

Mirjams kleren | 30

Condooms op de vroege ochtend | 32

Wietgebruik in de Bijbelclub | 36

II. MOEDERS EN HUN KINDEREN | 41

INLEIDING | 43

Moeder Francien mag de boom in | 45

Wilma vindt tijd voor een potje monopoly | 48

“Mijn dochter is hun moeder” – écht moeder | 50

Fiona is *hotter than her daughter* | 53

Het mededogen van Susan | 57

Johanna is in verwachting dat ze moeder wordt | 59

Elita en de knuffels van haar volwassen zoon | 62

III. DE PARTNER | 65

INLEIDING | 67

Anouk wil chocolademelk | 69

Nathalie heeft overal een antwoord op | 73

Lies en haar agenda's	77
Zofia doet de liefde	81
De littekens van Salena	84
Priscilla's parfum	89
Een warme jas voor Iris	93
Lucinda kent de helse liefde	97

IV. OPNIEUW BEGINNEN | 103

INLEIDING	105
Daphne, herrezen	106
Florence: "... <i>als in Nightingale</i> "	110
Het brilletje van Frieda	114
Jolanda en de onwaarschijnlijke reis	117
Felicia en de vreemde lus	121
Acht vrouwen en hun hongersnood	125
Hallelujah voor Birgitta	130

V. HEILIGE ZAKEN 135

INLEIDING	137
Gewoon water	139
Ivanka en de ark van Noach	143
Lola en de steen der vergeving	146
Eva: "... <i>naar de eerste vrouw</i> "	150
Amélie bidt in het Frans	153
De goden van Sita	156
Irma en de moeder van God	159
De tatoeages van Marij	162

VI. OUDERS | 167

INLEIDING | 169

Franca leest en lacht en huilt en zingt | 170

Lidwien en de geur van haar moeder | 174

De grote zoi van Lady Sophia | 177

Annelies: “... mag ik dan bij jou” | 181

Audrey heeft tandpijn | 184

Epiloog *De drenkeling en de druppel* | 188

Over de illustraties van Bea Brinkers | 192

Inleiding

De titel voor dit boek ontleen ik aan een uitspraak van Elisabeth* die ik voor het eerst sprak in de derde maand van haar bijna twee jaar durende gevangenisstraf. Een jonge vrouw van midden twintig. Ze had een zoontje en een dochtertje van vier en twee jaar oud. Die verbleven bij haar ouders. Ze zat haar straf uit voor een gewapende overval.

“Ik had geen idee dat iemand een geladen pistool bij zich had”, verdedigde zij zich. “Ik dacht dat de mannen lege wapens droegen om af te schrikken. Maar er zijn schoten gelost. Ja, één gewonde, gelukkig geen doden.” Ze vertelde hoezeer ze haar kinderen miste en dat dit nog wel de zwaarste straf was. Ik had Elisabeth al een paar keer in de dienst gezien. Teruggetrokken en alleen. Dan stak ze een kaarsje aan, prevelde wat voor zich uit en sloeg onbeholpen een kruis waarbij ze afkeek hoe de andere vrouwen dat deden.

Opeens meldde ze zich voor een gesprek met mij, de rooms-katholieke pastor. Gaandeweg het gesprek kwam ik erachter dat ze zonder geloof was opgevoed, niet gedoopt en nog nooit een kerkdienst had bijgewoond. “Ja, behalve dan de dienst bij u. Voor het eerst in mijn leven.” Ik vroeg haar waarom ze uitgerekend met mij wilde spreken, terwijl ze ook gesprekken kon voeren met de

* Namen van personen, verwijzingen naar steden en landen, zelfs die naar huisdieren zijn gefingeerd of geanonimiseerd opdat deze niet tot een persoon zijn te herleiden. Ook zijn feiten en gebeurtenissen niet altijd letterlijk verhaald, maar uit hun verband gehaald of juist zodanig gecombineerd, dat zij niet tot een persoon of situatie uit de werkelijkheid zijn te herleiden.

psycholoog, de maatschappelijk werkster of de humanist. “In de gevangenis,” antwoordde ze toen, “wil je God.”

De taak die ik voor mij als geestelijk verzorger zie weggelegd, is precies wat het woord zegt: geestelijke verzorging. Dat wil zeggen het geestelijke en mentale welzijn van mensen. Ik denk dat religie, geloof en rituelen daarin een belangrijke rol kunnen spelen. Het gaat mij in mijn omgang met gedetineerde vrouwen om hun kijk op het leven, op zichzelf en hun handelen. In geen geval gaat het mij om bekering. We leven in de eenentwintigste eeuw. Veel mensen hebben de kerk en het geloof de rug toegekeerd. Sociologen en theologen hebben daar verschillende verklaringen voor gegeven. God lijkt niet nodig in een maatschappij waar alles voor de wind gaat. Waar geen behoefte is aan God, laat God zich niet zien. Waar niemand zoekt, valt niets te vinden.

Hier in de gevangenis merk ik dat de behoefte aan God groot is. Misschien komt dat door de onzekerheid die het leven achter tralies meebrengt. Niet weten hoe het verder zal gaan. Angst dat je terugvalt in oude patronen, dat je opnieuw terechtkomt in het milieu dat je liefst zou ontvluchten, dat je weer verkeerde vrienden treft, weer bezwijkt voor het gemakkelijke leventje van drugs, alcohol en snel geld. Angst dat je het niet alléén aan kunt, niet alleen redt. Misschien ontstaat de behoefte aan God ook omdat je opeens tijd krijgt om na te denken. Te reflecteren op je eigen gedrag, op de vraag wat werkelijk belangrijk is in dit leven, wat ertoe doet.

“In de gevangenis wil je God” begrijp ik als een soort noodkreet. Vraag om hulp in geestelijke nood. Hoe ben ik hier terechtgekomen? Kom ik hier ongeschonden uit of ben ik voor eeuwig gebrandmerkt als een ex-gevangene? Wat staat me te wachten? Ontglipt het leven me of is het me al ontglipt? En is dit nu alles

wat er is, is er niet méér? Meer dan alleen geld, lust, macht, zelfverrijking en zelfverheerlijking? Als pastor geloof ik niet in bekeering. Wel in zelfinzicht en inkeer. Ik heb de afgelopen jaren met tientallen gedetineerde vrouwen gesproken, gebeden, gelachen, gehuild en nagedacht over de zin van het bestaan. God kan daar een rol in spelen.

Toen Elisabeth zei dat zij in de gevangenis *God wilde*, wilde zij daarmee iets kenbaar maken. Het is niet eenvoudig te zeggen wat precies. Volgens de traditie zouden we kunnen zeggen dat ze God de Vader zocht – de bijbelse Schepper van hemel en aarde die zijn eniggeboren Zoon naar de aarde stuurde om de wereld te redden. Het kan natuurlijk zijn dat ze naar exact die boodschap zocht. Maar misschien is dat een christelijke toe-eigening van haar Godsvraag. In het vervolgesprek dat ik met haar had, en dat ik de komende twee jaar hopelijk kan voortzetten, werd ik gewaar dat ze meer algemeen naar de zin van haar bestaan zocht. “Bij de zin van het bestaan”, zei ze, “denk ik onmiddellijk aan God.” God als de bringer van zin en zinvolheid.

De verhalen in dit boek gaan precies daarover. Hoe gedetineerde vrouwen op hun eigen bijzondere manier zin geven aan hun leven. Welke vragen ze stellen. De antwoorden die ze geven. De manier waarop ze zichzelf staande houden. En het geloof dat hen soms overvalt.

Omslag

Het beeld op het omslag van dit boek, gefotografeerd door Marco Nijland, is gemaakt door Margreet Griepink – de titel is *Zondagmiddag 5 uur*.

Het beeld is gehouwen uit een van de altaartreden van de voorma-

lige kapel van het Berchmanianum te Nijmegen. De altaartreden zijn gemaakt van Belgisch hardsteen. *Beeldhouwcollectief Groep 85*, waartoe Margreet behoort, kreeg de beschikking over deze treden toen de kapel enkele jaren terug aan de eredienst onttrokken werd. In het kader van hun 35-jarige jubileum is er door de achttien leden van het Collectief een installatie gemaakt bestaande uit achttien sculpturen. In september 2021 zijn deze tentoongesteld bij een expositie in de Hortus Botanicus te Nijmegen.

In haar beeld verwoordt Margreet het moment van vijf uur 's middags. Als vijfjarig meisje woonde zij vanwege haar visuele beperking in het blindeninstituut De Wijnberg te Grave. Op zondag, na een weekendje thuis dat eens in de veertien dagen was toegestaan, werd Margreet weer naar het instituut gebracht en vertrok de auto met haar moeder, broer en zus om vijf uur precies weer naar huis. Dat gevoel van eenzaamheid en verlatenheid krijgt gestalte in dit beeld van een meisje dat uit het raam kijkt.

Het gevoel alleen met jezelf achter te blijven is herkenbaar bij de gedetineerde vrouwen. Er gebeurt iets wanneer om vijf uur precies de sleutel van het slot definitief wordt omgedraaid voor de nacht. Elke avond weer opnieuw. Alleen gelaten met jezelf – soms met een celgenoot als je op een dubbelcel zit – of ‘alleen met God’ zoals een van de vrouwen ooit zei.

Veel dames zijn moeder. In de gevangenis mogen de jongste kinderen bij hun moeder op cel blijven. Joshua is nauwelijks drie jaar oud en komt met zijn moeder altijd mee naar de gespreksgroep en de kerkdiensten. Nooit heb ik hem horen huilen of dreinen. Maar op de afdeling weten ze dat hij er is, want elke dag tegen vijf uur wordt hij onrustig en als de deur in het slot valt begint hij te huilen. Elke dag opnieuw.

Zondagmiddag 5 uur

Bij de deur nemen we afscheid
Ik loop naar binnen en jullie naar buiten
We lopen dezelfde kant op maar er staat een muur tussen.
Raam voor raam zwaaien we.
Bij het laatste raam klim ik in de vensterbank en zwaai tot
de achterlichten van de auto zijn verdwenen.

Grave 1972

Opdracht

Ik draag dit boek op aan Kiki Eastwood (pseudoniem) die in *Sterker dan het Onrecht* (2020) haar ervaringen van negentig dagen detentie beschrijft. Haar verhaal neemt de lezer mee in wat iemand tot het uiterste drijft en biedt tegelijk een inkijkje in het gevangeniswezen.

In het voorwoord van haar boek zegt Kiki: “Dit boek is een oproep aan iedereen om minder snel te oordelen en meer te luisteren naar elkaar.”

Haar boek is voor mij een spiegel geweest. Inmiddels hebben we samen al een paar keer opgetrokken tijdens lezingen, waarbij zij optreedt als ervaringsdeskundige.

I. HET LEVEN IN DE VROUWEN- GEVANGENIS